

N:o 19.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 26 februari 1907.
— — — — Andra Kammaren den 27 — —

*Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckta motioner
om internering af alkoholister.*

(Lagutskottets utlåtande n:o 3.)

Till Konungen.

Vid innevarande riksmöte hafva enskilda motionärer ifrågasatt verkställandet af en utredning, huruvida och i hvad mån föreskrifter må kunna meddelas rörande internering af alkoholister äfven mot deras vilja i för dem afsedda kuranstalter samt, ifall utredningen därtill gifve anledning, lagstiftning i ämnet.

Frågan om bekämpande af alkoholmissbruket och upphäfvande, såvidt ske kan, af dess verkningar har fått en alltmer framskjuten plats, dels på grund däraf att förhållanden inträdt, äfven i vårt land, hvilka visat sig ägnade att stegra alkoholkonsumtionen, och dels emedan man med läkarevetenskapens framsteg fått en allt skarpare och klarare blick för de vådliga följderna af omåttlighet i berörda afseende och allt strängare uppfattning af hvad som bör bedömas såsom omåttlighet. Med ofvanberörda förhållanden afser Riksdagen särskildt dem, som stå i samband med storindustriens utveckling. Erfarenheten från alla industriländer gifver nämligen vid handen, att med industriens utvidgning följt ökad alkoholförbrukning, beroende på en mångfald omständigheter, hvilkas menliga inflytande kan motverkas endast genom ett vidtomfattande socialt

arbete, afseende att skapa bättre bostadsförhållanden, bättre betingelser för yrkesutöfningen, särskildt i sanitärt hänseende, högre upplysning och i allmänhet mer gynnsamma lefnadsvillkor, äfvensom att befordra nykterhetsrörelsen samt ordna försäljningen af alkoholhaltiga drycker på ett sätt, som är ägnadt att minska förbrukningen eller åtminstone förekomma stegrad förbrukning m. m.

Huru kraftigt detta sociala arbete än må bedrifvas, torde man likväl allt framgent eller åtminstone för en ännu ej öfverskådlig tid hafva att räkna med fall, i hvilka omåttlig alkoholkonsumtion bragt konsumenten till ett sådant tillstånd, att han kan kallas alkoholist, hvarmed torde vara att förstå en sådan person, hos hvilken begäret efter starka drycker antagit en sjuklig karaktär samt gått så långt, att vederbörande till följd af sin dryckenskap ej längre kan sörja för sig själf eller han är en fara för sin omgifning. I vårt land torde antalet alkoholister vara högst betydligt. Att söka återföra dylika sjuklingar till hälsa är tydligen ur både humanitär och nationalekonomisk synpunkt en uppgift af utomordentlig betydelse. Man återbördar, om den löses, till samhället individer, hvilka eljest skulle i både andligt och lekamligt afseende hjälplöst förfallit. Till arbete oförmögna blifva åter arbetsföra. Hem, som nedbrutits, återupprättas. Eljest erforderliga fattigvårdskostnader undvikas, och utgifterna för hospital och fångvårdsanstalter, till hvilka inrättningar nu så många alkoholister komma, torde kunna nedbringas. Då man bedömer betydelsen af här ifrågakvarande kurativa verksamhet, har man att ihågkomma, att den sjuklighet, som frambringas genom missbruk af alkohol, kan vara ärftlig, och att på grund häraf de skadliga verkningar, som kunna inträda af en enda persons alkoholism, knappast låta sig öfverblicka.

Det verksamaste medel för botande af alkoholism, som läkarvetenskapen känner, är systematisk vård å för ändamålet särskildt inrättade anstalter. Å dessa äro patienterna afstängda från all tillgång till alkohol. De anstalter, vid hvilka man vunnit de bästa resultaten (t. ex. Ellicon i Schweiz) äro icke ordnade såsom vanliga sjukhem, utan såsom anstalter, där patienterna såvidt möjligt sysselsättas med kroppsarbete i det fria, en sorts isolerade arbetarekolonier. En vanlig arbetsinrättning, som erbjuder sådant arbete, gör emellertid icke till fyllest, bland annat emedan en efter läkares anvisning fullt individualiserad behandling i fråga om arbete, diet med mera där icke kan genomföras. Vården å dylika kuranstalter har enligt sakkunnig uppgift visat förvånande goda verkningar. Enligt statistik

från de länder, där man har den största erfarenheten i ämnet, lära af de å anstalten intagna ungefär en tredjedel blifva botade och en tredjedel förbättrade. Återstoden består af sådana, hvilka icke förbättrats eller om hvilka upplysning i detta hänseende icke vunnits. Å anstalter, där man företrädesvis intagit personer i sjukdomens tidigaste stadium, i hvilket den är lättast botad, hafva vunnits än gynnsammare resultat.

Erfarenheten har emellertid gifvit vid handen, att, hur verksamt medlet i fråga än visat sig, alkoholister endast undantagsvis besluta sig för att anlita detsamma och än mera sällan äro ståndaktiga nog att tillräckligt länge begagna det. Häremot gifves ej annat korrektiv än tvångsinternering.

Angående frågan, huruvida tvångsinternering öfver hufvud låter principiellt försvara sig, vill Riksdagen senare i framställningen yttra sig. Det torde emellertid vara uppenbart, att den icke utan äfventyrande af allmän rättssäkerhet i fråga om den personliga friheten kan tillämpas i alla de fall, då intagning å anstalt visat sina bästa verkningar, nämligen å sådana till dryckenskap förfallna personer, som ännu måste anses psykiskt fria och således ej göra skäl för benämningen alkoholister enligt ofvannämnda bestämning af begreppet. Det är vidare både möjligt och sannolikt, att en påtvungen kur, om omständigheterna i öfrigt äro lika, icke har fullt så goda verkningar som en frivilligt undergången. Men då man bedömer betydelsen af en lagstiftning, som gör tvångsinternering under vissa förutsättningar möjlig och lämplig, har man att taga hänsyn därtill, att tillvaron af en dylik lagstiftning måste förmå många att frivilligt underkasta sig anstaltsvård af fruktan för en möjligen väntande tvångsinternering. Tydligen förstärkas lagens verkningar i detta afseende, om — hvartill ej saknas anledning — den tvungna kuren utsträcker längre tid än den frivilliga. Ej heller får man förbise, att äfven i de fall, då tvångsinternering icke leder till patientens förbättrande, den i annat afseende kan hafva en synnerligen stor betydelse. Därigenom att en alkoholists familj för en tid, låt vara öfvergående, befrias från all beröring med denne, kan mycket vinnas. Förhållandena i hemmet kunna under tiden ordnas, med eller utan fattigvårdsmyndighetens hjälp, och när alkoholisten en gång återvänder från anstalten, har hemmet större motståndskraft mot hans inflytelser. I hvarje större stadssamhälle förekommer ett antal individer, som på grund af alkoholism äro oförmögna till arbete, men med frånseende häraf uppfylla förutsättningarna för tillämpning å dem af påföljd för lösdrifveri. Gentemot dessa stå myndigheterna hos

oss nu alldeles maktlösa. De anhållas den ena gången efter den andra vanligen i följd af fylleri eller bettleri, men kunna icke dömas till tvångsarbete eller kvarhållas å försörjningsinrättning. De fortsätta därför ett lif, som, om de vore arbetsföra, skulle ådraga dem tvångsarbete. Funnes tillfälle att för alkoholism internera dylika individer, hvilket ju borde ske i särskilda för dem afsedda alkoholistanstalter, kunde möjligen en del af dem förbättras, och samhället vore i hvarje fall för en tid befriadt från de faror, besvär och obehag, som de förorsaka, då de äro lämnade i frihet.

Enligt Riksdagens mening finnes alltså all anledning att vidtaga åtgärder för internering af alkoholister. Från principiell synpunkt har emellertid framhållits, att tvångsinternering icke skulle stå väl tillsammans med det mått af personlig frihet, som rättsmedvetandet kräver för individen. Det har häremot erinrats, hurusom staten hade en allmänt erkänd rätt att skydda sig och sina medlemmar mot kränkningar genom att straffa brottslingar och internera dårar, samt anförts, att de grunder, på hvilka denna statens rätt hvilade, äfven vore ett fullt tillräckligt stöd för statens befogenhet att internera alkoholister. Då sådana personer, som i ofvan angifna mening benämnas alkoholister, äro psykiskt ofria, i visst afseende sinnessjuka, delar Riksdagen nyss anförda åsikt. Lagstiftningens genomförande förutsätter emellertid stor varsamhet, och att förfarandet vid besluts meddelande om internering kan ordnas så, att personer, som förfallit till missbruk af alkohol, men ännu ej förlorat sin viljefrihet i berörda afseende, icke utsättas för faran att förväxlas med sådana sjuklingar, hvarom här är fråga, och det därmed förenade äfventyret af tvångsinternering. Det synes emellertid Riksdagen kunna antagas, att en i berörda afseende tillfredsställande ordning låter sig genomföra utan äfventyrande af lagstiftningens effektivitet. Frågans lösning är emellertid förenad med icke ringa svårighet, och först en fullständigare utredning än den, som inom Riksdagen kunnat komma detta spörsmål till del, torde kunna leda till klarhet, om hvilka former förfarandet bör iklädas.

En lagstiftning om internering torde komma att företrädesvis beröra den fattigare befolkningen. Obenägenheten att söka inträde å anstalt eller, om man lyckats öfvertala patienten härtill, bøjelsen att i förtid afbryta kuren torde hafva visat sig svårare att öfvervinna hos alkoholister af denna klass. Olägenheten för en familj att inom sig hysa en alkoholist är ock gifvetvis större i ett fattigt hem än i ett burget. I det förra kan han mer än i det senare inverka störande på hemmets hushållning,

och det trängre utrymmet utsätter de öfriga familjemedlemmarne för faror och otrefnad, som de i en rymligare bostad i viss mån kunnat undvika. Sammanställas dessa omständigheter med det förut påpekade förhållandet, att en viktig del af den fattigare befolkningen, nämligen industriarbetarne, visat sig vara utsatt för en särskildt stor fara för alkoholism, framstår stiftandet af en lag om internering af alkoholister såsom ett led i sträfvanena för förbättring af den fattigare befolkningens villkor.

Till sist uppställer sig frågan om konsekvenserna i ekonomiskt afseende af den ifrågasatta lagstiftningen, som ju betingar inrättandet af anstalter för alkoholister. Enligt Riksdagens mening behöfver lagstiftning i ämnet ej omedelbart föranleda till upprättandet genom statens eller obligatoriskt genom kommuns försorg af erforderligt antal dylika anstalter. Fastmer synes inrättandet af anstalter böra öfverlämnas åt det enskilda initiativet, hvilket vi ju hafva att tacka för våra redan befintliga alkoholisthem: Sans Souci vid Uppsala, Stockholms alkoholisthem Eolshäll, Furunäs i Småland och ett par andra. I länder, där i en eller annan form tillfälle är beredt till tvångsinternering af alkoholister, har det enskilda initiativet på detta område visat sig synnerligen fruktsamt. Man torde, särskildt om statsunderstöd ställes i utsikt, kunna antaga, att landsting och stadsfullmäktige i städer, som ej i landsting deltaga, af enskildt initiativ, såsom skett bland annat i fråga om anstalter för sinnesslöa, efter hand frivilligt anordna anstalter för ändamålet. Alkoholisthemmens betydelse från allmän synpunkt är så stor, att de synas böra få påräkna statsunderstöd. För ändamålet erforderliga medel torde erbjuda sig därigenom att, enligt förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905, ett belopp, motsvarande $\frac{1}{100}$ af samtliga afgifter och vinstmedel för riket, skall afsättas för att användas till främjande af nykterheten och motarbetande af dryckenskapens följder. I fråga om formen för understödet synes böra tagas i öfvervägande, huruvida ej detsamma bör utgå med visst belopp för hvarje patient, såsom sker beträffande anstalter för sinnesslöa och döfstumma.

I fråga om de ekonomiska synpunkterna vill Riksdagen vidare anföra, att erfarenhet från utlandet visar, att kostnaderna för anstalternas inrättande och underhåll kunna stanna vid oväntadt små belopp, om blott tillbörlig enkelhet iakttages och patienternas arbetskraft på förståndigt sätt utnyttjas. Såsom bidrag till underhållet skulle naturligen afgifter upptagas af patienterna eller af vederbörande fattigvårdssamhällen, och kunde möjligen därvid afgifterna för de mera burgna patienterna be-

stämmas till belopp, som ej blott betäckte kostnaderna för dessa patienters vård, utan lämnade något öfverskott till betryggande af anstaltens ekonomi.

Vid bedömande af kostnadsfrågan bör man ock hålla i minnet vissa omständigheter, som förut i annat sammanhang framhållits. Kommunerna torde hafva anledning till offervillighet för främjande af alkoholisters botande på grund af den utsikt, som härigenom öppnas att minska den framtida fattigvårdstungan. Statens utgifter för ändamålet torde åtminstone till en del komma att uppvägas, därigenom att statens kostnader för fängvård och hospitalsväsen uppenbart reduceras genom ett framgångsrikt arbete i här förevarande hänseende.

Under åberopande af hvad sålunda anförts, får Riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida och i hvad mån föreskrifter må kunna meddelas i fråga om internering af alkoholister äfven mot deras vilja i för dem afsedda kuranstalter samt, ifall utredningen därtill gifver anledning, för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet.

Stockholm den 27 februari 1907.

Med undersätlig vördnad.
